Van onder naar boven: Natasja, Jos en Rinus Wouters

‘OP KANTOOR NOEM IK HEM HAR, THUIS IS HET PAPPA’

Bij vader of moeder op kantoor. Cijfers zijn er niet, maar in advocatuur en notariaat is menig familiekantoor te vinden. Hoe bevalt dat? *Mr.* vroeg het aan drie advocaten Wouters en drie notarissen Lautenbach. Dat leverde twee portretten van bijzondere familiebedrijven op. Hard werken en onderlinge harmonie zijn de gemene delers. “Het is heel mooi om met de kinderen samen te werken. Vertrouwd.”

DOOR **HENRIETTE VAN WERMESKERKEN** FOTO’S **GEERT SNOEIJER**

DE FAMILIE WOUTERS

“Mijn vader was altijd aan het werk. Van jongs af aan weten wij niet beter. Maar het mooie was: tegelijkertijd was hij er ook altijd”, vertelt Natasja Wouters, advocaat sinds 2012. Dat komt omdat wonen en werken in hetzelfde pand gebeurde. Wouters & Wouters Advocaten is gevestigd op de begane grond van een monumentaal pand in Middelburg uit 1732. Boven woont vader Jos Wouters (61) met zijn echtgenote. De kinderen: Rinus (34), Natasja (28) en nog twee zussen zijn er opgegroeid. Jos was beneden aan het werk, maar kwam altijd tussen de middag thuis een boterham eten met het gezin. Rinus en Natasja zijn gaan studeren, het huis uitgegaan, advocaat geworden en bij vader op kantoor komen werken. De traditie is in ere gehouden: de familie luncht nog steeds thuis. Natasja, Rinus en Jos gaan elke dag tussen twaalf en een naar boven. Alleen als iemand een zitting of een andere verplichting heeft wordt daarvan afgeweken.

LIJGER EN TIGON

“Natasja en ik hebben onlangs samen een grote zaak gedaan in Utrecht”, vertelt Jos. “Onze cliënt werd verdacht

022-027_MR11_ART03.indd 23 27-10-15 16:01

van handel in meer dan vijftig verschillende soorten dieren: vogels, schildpadden, eekhoorns en meer. De flora- en faunaregelgeving vormt een ingewikkeld rechtsgebied. Er zijn verschillende gradaties van bescherming van diersoorten. De hoofdregelgeving is in een aantal Europese verdragen neergelegd, maar er zijn ook allerlei verordeningen en richtlijnen en over de uitleg daarvan is veel discussie. Het is een mix van strafrecht en bestuursrecht. Lang geleden ben ik hierin gerold doordat ik onder meer milieustrafrecht en bestuursrecht deed. Langzamerhand ben ik specialist op dit terrein geworden."
Jos is dit specialisme aan het overdragen aan de kinderen, met name aan Natasja. "Ze doet het erg goed", vindt hij. "Ik zie dat de cliënten vertrouwen in haar hebben." Natasja: "Laatst had ik een bijzonder geval: mijn cliënt had een uit Oost-Europa afkomstige kruising tussen een leeuw en een tijger getransporteerd naar Dubai. Het dier was bestemd voor een privé-dierentuin. Die komen daar voor. De dieren worden er goed behandeld. De leeuw en de tijger zijn allebei zeer beschermde diersoorten. Lijkt de kruising meer op een leeuw, dan is het een lijger. En lijkt hij meer op een tijger dan is het een tigon. Volgens het Openbaar Ministerie was onze cliënt niet alleen bij het transport, maar ook bij de aankoop betrokken en dat is strafbaar. Je ziet dat de cliënten, vaak handelaren, zelf goed in het rechtsgebied thuis zijn. Soms beter dan de autoriteiten."

KLUSJES

De kinderen kwamen van jongs af aan regelmatig bij vader op kantoor. "Vanaf mijn twaalfde deed ik klusjes op kantoor, zoals kopieën maken en stukken wegbrengen", vertelt Rinus. "Ik ben in Rotterdam fiscaal recht gaan studeren. Net als de meeste fiscalisten was ik niet van plan advocaat te worden. Achteraf denk ik dat ik onbewust toch met de gedachte speelde om bij mijn vader te gaan werken. Toen ik mijn rijbewijs had werd ik chauffeur voor het kantoor. Zo deed ik rijervaring op en ik bleef ook wel eens bij een zitting kijken. In de vakanties werkte ik hier op kantoor. Je rolde er langzaam in: je schreef eens een incassobriefje, vervolgens een eenvoudige dagvaarding."

(advertentie)

BAVELAAR & BAVELAAR
ADVOCATEN RECHTSANWÄLTE

Bavelaar Advocaten loopt voorop in grensoverschrijdende juridische dienstverlening en adviseert Nederlandse ondernemingen met belangen in Duitsland en vice versa. Als een van de weinige kantoren beschikt Bavelaar over drie advocaten met een dubbele toelating, waarvan twee daadwerkelijk afkomstig uit Duitsland.

Naast juridische kennis van beide rechtssystemen is Bavelaar ook goed thuis in de verschillende handelsculturen, zowel in Nederland als in Duitsland. Vanuit zijn vestigingen in Amsterdam en Hamburg staat Bavelaar Nederlandse cliënten met raad, daad en het nodige Fingerspitzengefühl terzijde.

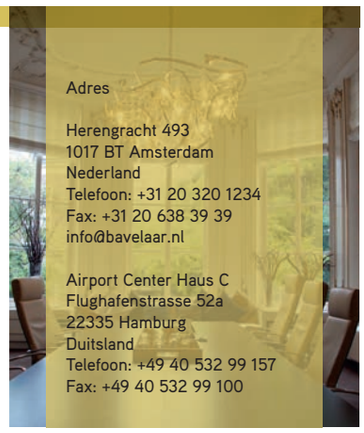

Adres

Herengracht 493
1017 BT Amsterdam
Nederland
Telefoon: +31 20 320 1234
Fax: +31 20 638 39 39
info@bavelaar.nl

Airport Center Haus C
Flughafenstrasse 52a
22335 Hamburg
Duitsland
Telefoon: +49 40 532 99 157
Fax: +49 40 532 99 100

022-027_MR11_ART03.indd 24 27-10-15 16:01

Rinus begon als juridisch medewerker en werd in 2009 advocaat. Hij doet onder meer familierecht en heeft zich, mede dankzij zijn fiscale achtergrond, ontwikkeld tot alimentatiespecialist. Zijn cliënten komen uit het hele land. Jos: "Rinus heeft rekenen altijd leuk gevonden. Al voordat hij advocaat was beheerste hij het alimentatie rekenen."
Jos en zijn kinderen hebben ieder hun eigen praktijk, maar ze zijn wel op de hoogte van elkaars zaken. "We hanteren het vier-ogenbeleid", zegt Jos. "Elk stuk dat een beetje ingewikkeld is wordt door twee van ons gelezen. Wij overleggen veel. Het is heel mooi om met de kinderen samen te werken. Vertrouwd. We gunnen elkaar het beste en voelen op geen enkele manier onderlinge concurrentie. Dat komt de behandeling van de dossiers ten goede."
De kinderen beamen dat. "We bepalen met z'n drieën de koers van het kantoor", zegt Rinus. "Zijn we het ergens niet over eens, dan praten we erover. We komen er altijd uit."
Rinus is inmiddels toegetreden tot de maatschap en dat ligt ook voor Natasja in het verschiet. Bij Wouters hebben altijd stagiaires en medewerkers gewerkt, maar een plek in de maatschap is alleen maar voor familieleden weggelegd.

> "WE HANTEREN HET VIER-OGEN-BELEID. ELK INGEWIKKELD STUK WORDT DOOR TWEE VAN ONS GELEZEN"

GEEN VAKANTIES

Natasja begon net als haar broer met allerhande klusjes en deed later chauffeurswerk. Zij ging geschiedenis studeren en besloot na ruim drie jaar er toch maar rechten bij te doen. "Ze heeft in zes jaar twee studies afgerond. Rechten cum laude, ook nog. Ik begrijp nauwelijks hoe dat kan", zegt Jos trots. Natasja: "Hard werken en niet opgeven, dat hebben wij van huis uit meegekregen. Als je ergens aan begint maak je het af."
Hard werken doen ze alle drie. "Aan vakanties doen wij niet", vertelt Rinus. "Nooit gedaan. Geen behoefte aan. Hooguit een dagje naar een pretpark met de kinderen."
"Of naar Parijs, een dag of twee", vult Natasja aan. Jos is wel iets minder hard gaan werken sinds de kinderen op kantoor zijn. Natasja: "Hij stond altijd voor iedereen klaar, ook 's avonds, maar dat werd te veel. Nu maken we in zo'n geval een afspraak voor de volgende dag. Ook verwijzen wij mensen door naar het maatschappelijk werk, als het niet om een juridisch probleem gaat." Jos: "De kinderen scherpen mij aan in de zakelijke kant. Er zijn tegenwoordig allerlei instanties om mensen te helpen. Belangeloos brieven schrijven doe ik niet meer. Wel staat dienstbaarheid voor mij nog steeds voorop."

GELOOF

Dienstbaarheid hoort tot de normen en waarden van de familie Wouters, die mede voortvloeien uit het christelijk geloof. Jos is tegenwoordig behalve advocaat ook predikant in de Nederlands-Hervormde kerk in Haamstede. "Al sinds mijn twaalfde jaar treed ik iedere zondag één of twee keer op als organist in de kerk", vertelt Jos. "In 2000 ben ik godgeleerdheid gaan studeren omdat dat mij altijd heeft geïnteresseerd. Nu treed ik niet meer als organist op, maar als voorganger. De combinatie predikant/advocaat is heel mooi. Ik doe bijvoorbeeld echtscheidingen op kerkelijk terrein. Er zijn kringen waar men op grond van de Bijbel niet mag scheiden. Soms willen mensen daar door omstandigheden toch toe overgaan. Helaas zijn er daar steeds meer van. De vereiste toestemming van de kerkenraad krijgen zij vaak moeizaam. Soms blijven deze mensen langer getrouwd dan wenselijk is. Vaak gaat het om grote gezinnen, hetgeen de tragiek nog groter maakt. Maar soms breng ik mensen wel eens opnieuw tot elkaar. Dat is prachtig."

DE FAMILIE LAUTENBACH

"Kantoor was ons tweede thuis", zegt Céline Lautenbach. "Op weg van school naar huis kwam ik er langs. Wij kinderen waren er vaak. Toen ik na mijn eindexamen een paar maanden bij de bakker zou gaan werken zei pa: kom toch hier werken. Dat heb ik gedaan. Koffie zetten, briefjes versturen, hand- en spandiensten."
Vader Harko Lautenbach (66) begon in 1992 als notaris in een voormalig doktershuis in Heemskerk. Het pand is inmiddels omringd door uitbouwen en aangebouwde nieuwbouw. Dochters Isabeau (36) en Céline (32) gingen rechten studeren in Amsterdam. Inmiddels zijn ook zij beiden notaris. Toen Céline vorig jaar als derde notaris Lautenbach werd benoemd was zij met haar dertig jaar de jongste notaris van Nederland.

TEAM

Niet alleen de beide dochters, ook mevrouw Lautenbach was veelvuldig op kantoor te vinden. Zij deed de bloemen, de was, bracht stukken weg, en deed de boodschappen. "Ik was eigenlijk altijd aan het werk", vertelt Harko. "Toen ik hier begon was ik de tweede notaris in het dorp. Ik had alleen een secretaresse. Ze was kleiner dan anderhalve meter, maar zeer gedreven. De tarieven lagen nog vast dus ik kon niet goedkoper zijn dan een ander. Ik kwam hier niet vandaan en woonde toen nog niet in Heemskerk. Ik had veel tegen. Waarom zou men naar mij toe gaan? Door hard te werken en verschrikkelijk mijn

022-027_MR11_ART03.indd 25 27-10-15 16:01

Van links naar rechts: Céline, Harko en Isabeau Lautenbach

best te doen heb ik een mooie praktijk kunnen opbouwen. Mijn vrouw, die helaas is overleden in 2010, maakte het mogelijk dat ik ongeveer dag en nacht kon werken." Isabeau beaamt: "Ja, onze ouders waren echt een team. Bij Céline en mij is het leven op een andere manier ingericht, want wij zijn allebei notaris én moeder. Formeel werken we vier dagen, maar in de praktijk is dat veel meer. Onze echtgenoten hebben ook drukke banen." Céline: "We leiden een gevuld bestaan, maar het gaat prima. Ook omdat we elkaar hebben. Als er iets is lossen we het samen op. Dat geldt voor het werk en voor thuis. We wonen vlak bij elkaar en vlak bij kantoor en vangen regelmatig elkaars kinderen op. We zijn twee heel verschillende persoonlijkheden, zowel uiterlijk als innerlijk, maar zijn allebei ambitieus en flexibel. En we zijn twee handen op één buik."

KANS

Isabeau wilde graag op kamers gaan in Amsterdam toen zij studeerde. Maar Harko had met het oog op uitbreiding van het kantoor een naastgelegen boerderijtje gekocht en bood haar aan daar te wonen. Een soort antikraak, in afwachting van bouwvergunningen. Dan was ze het huis uit, maar toch in de buurt. Zo gebeurde het. Na haar afstuderen zocht Isabeau het alsnog verderop. Harko zei toen al dat hij het gezellig zou vinden als ze bij hem op kantoor kwam, maar daar voelde Isabeau niet voor. Ze werd kandidaat-notaris in het Westland, en later in Den Haag. Céline: "Isabeau was altijd weg, ik was altijd thuis. Die behoefte te vertrekken ken ik niet. Tijdens mijn studie ben ik thuis blijven wonen. Mijn zus en ik zijn daarin heel anders." Harko: "Céline is na haar afstuderen bij mij op kantoor komen werken. Ik wilde Isabeau er graag bij hebben. Toen ik na een paar jaar weer vroeg of ze hier wilde komen werken, hield ik er ernstig rekening mee dat ze zou weigeren." Isabeau aarzelde, maar besloot het te proberen. "Ik had het naar mijn zin in Den Haag, waar ik in totaal vier jaar heb gewoond. Maar ik realiseerde mij dat ik zo'n kans niet snel zou krijgen. Ik kreeg hier de gelegenheid om veel te leren op verschillende rechtsgebieden en ik kon sneller zelfstandig werken. De samenwerking met mijn vader liep heel goed. Je kent elkaar door en door, je begrijpt elkaar en je krijgt de vrijheid. De lat werd voor Céline en mij heel hoog gelegd, dat wel." Harko: "Ja, dat klopt. Voor je eigen kinderen ben je niet mild. Doen ze iets fout, dan tik je ze sneller op de vingers. Tegen je eigen kinderen kun je alles zeggen. Tegenover je medewerkers doe je dat niet."

> "VOOR JE KINDEREN BEN JE NIET MILD. JE TIKT ZE SNELLER OP DE VINGERS DAN JE MEDEWERKERS"

GEZAGSRELATIE

De dochters moesten wel wennen aan de manier waarop ze hun vader aanspraken. Céline: "Wij waren gewend onze ouders met 'u' aan te spreken. We zijn redelijk streng opgevoed. Er golden duidelijke regels en die werden niet overtreden. Naarmate je ouder werd kreeg je meer verantwoordelijkheden en ook vrijheden. Langzamerhand, maar toen waren we wel volwassen, is het 'u' vervangen door 'je'. Hier op kantoor gaan we op een gelijkwaardige manier met elkaar om. Er zijn geen rangen en standen. Iedereen spreekt elkaar aan met 'je' en noemt elkaar bij de voornaam. Op dat laatste moesten we dus wat verzinnen. Het gekke is: je bent gewend dat je een gezagsrelatie hebt met je vader, zo lang je jong bent. Dan ben je afgestudeerd, je werkt, staat op eigen benen en krijgt een nieuwe, andere gezagsrelatie met je vader omdat hij je opleidt. Dat heeft iets lastigs. Ik ben mijn vader op kantoor 'Har' gaan noemen. Zijn voornaam kreeg ik moeilijk gezegd. Dit is voor mij een goede oplossing. Thuis zeg ik nog steeds 'pappa'."
Isabeau vult aan: "Ja, duidelijke regels, dat is ons met de paplepel ingegeven. Maar ook: discipline, je woord nakomen, trouw zijn aan jezelf en aan anderen." Harko vindt dat je alleen door hard te werken iets kunt bereiken. "Keihard. Dat doen we dan ook alle drie."

ONDERNEMERSCHAP

Isabeau doet vooral onroerend goed. Céline doet vooral familierecht en ondernemingsrecht. Bovendien doet Céline meer en meer de personeelszaken van kantoor. Harko: "De mensen gaan nu sneller naar Céline dan naar mij, als er iets is. Alleen sommige ouderen komen nog wel eens naar mij." Beide dochters vinden het belangrijk dat zij niet alleen in het vak zijn opgeleid, maar ook in het ondernemerschap. Isabeau: "Daarin zit het grootste verschil met andere kantoren. Wij deden alle rechtsgebieden en draaiden volop mee, ook in het ondernemerschap. Een andere notaris leert je dat niet zo snel. Voor mij was het een belangrijke reden om bij mijn vader op kantoor te komen. Dat je op deze manier ook op zakelijk gebied wordt opgevoed is uniek, denk ik. Ook spraken wij vanaf de eerste dag zelf met cliënten. Dat maakt het vak veel interessanter." De notarissen op het kantoor zijn nu alle drie een Lautenbach maar dat is geen principiële zaak, zeggen ze. Harko: "Wij hebben alle drie een BV. Het personeel is in dienst van de werkmaatschappij waarvan de BV's eigenaar zijn. Maar anderen kunnen hier ook notaris worden. Daar staan we zeker voor open." ■

022-027_MR11_ART03.indd 27 27-10-15 16:01